

HRVATSKI glasnik

Godina XX, broj 40

7. listopada 2010.

cijena 100 Ft

**Svečano otvoreni Croaticini
novi poslovni prostori; na slici Čaba Horvath, ravnatelj
Croatice, i Tibor Navracsecs, zamjenik predsjednika
Vlade Republike Mađarske**

Komentar

Izbori za područne i državne manjinske samouprave bit će u siječnju 2011. g.

Izbore zastupnika područnih (županijskih) i državnih manjinskih samouprava raspisuje Državno izborno povjerenstvo (OVB) poslije izbora zastupnika mjesnih manjinskih samouprava za siječanj

iduće godine, za sve manjine na isti dan. Istodobno Državno izborno povjerenstvo utvrđuje broj zastupnika u državnim manjinskim samoupravama, kao i to koje su udruge ostvarile pravo postavljanja liste na izborima područnih i državnih manjinskih samouprava.

Izbori za područne i državne manjinske samouprave bit će u onim naseljima u kojima na dan izbora djeluje mjesna manjinska samouprava.

Zastupnici mjesnih samouprava (elektori) svoje biračko pravo mogu ostvariti u naseljima gdje su izabrani. Na izborima za područne i državne manjinske samouprave mogu birati i biti birani samo članovi mjesnih manjinskih samouprava (elektori). Mandat područnih i državnih zastupnika traje do dana sljedećih izbora.

Područne i državne liste moraju se prijaviti najkasnije 26 dana prije izbora.

Izbori za područne manjinske samouprave mogu se birati ako na području županije u najmanje deset naselja, odnosno u glavnome gradu u najmanje deset okruga, djeluju mjesne manjinske samouprave. U područne manjinske samouprave bira se sedam članova, a izbori se mogu održati ako ima najmanje sedam kandidata.

Listu mogu postaviti one udruge koje su na izborima u županiji (glavnome gradu) od izabranih elektora najmanje 10% postavili na mjesnim manjinskim izborima. Glasovati se može samo za jednu listu. Liste osvajaju mandate prema omjeru dobivenih glasova, na način računanja koji je utvrđen izbornim zakonom.

Izbori za državnu manjinsku samoupravu raspisuju se ako ima najmanje četiri mjesne manjinske samouprave, a održavaju se slično kao i izbori za područne manjinske samouprave, time da se broj članova Skupštine Državne manjinske samouprave određuje zakonom prema broju utemeljenih manjinskih samouprava.

Prema tome, ako je broj utemeljenih samouprava 101-200, kao što će to biti kod hrvatske manjine, onda Skupština ima 29 članova.

Mandat državne manjinske samouprave počinje osnivačkom sjednicom koju predsjednik Državnog izbornog povjerenstva saziva u roku 30 dana od dana izbora.

S. B.

„Glasnikov tjedan“

Prošloga tjedna, 29. rujna, jedan od zamjenika predsjednika Vlade Republike Mađarske boravio je u selu čije stanovništvo i danas 90% čine racki Hrvati, a 30. rujna drugi zamjenik predsjednika Vlade Republike Mađarske te ministar uprave i pravosuđa, u Budimpešti otvorio je nove prostore Croatice, poduzeća Hrvata u Mađarskoj za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost. Dva visoka mađarska, Vladina dužnosnika, u dva dana, tek nekoliko dana prije mjesnih i manjinskih izbora među Hrvatima u Mađarskoj. I potpuni fijasko hrvatske politike, bar što se tiče njezina politiziranja naspram Hrvata u Mađarskoj. Naime ovo je druga prilika u nepunih pola godine kako Hrvat podrijetlom s očeve strane, zamjenik predsjednika Vlade Republike Mađarske, jedan od najutjecajnijih članova Saveza mladih demokrata, Tibor Navracscics, biva pokroviteljem dvaju važnih događaja za Hrvate u Mađarskoj, a nema za sugovornika državnika istoga ranga iz Hrvatske. Nisam zaboravila dok pišem ove retke, kao ni u trenucima svečanosti u Ulici Nagymező 68, kako se trenutno manjinski tisak u Mađarskoj nalazi pred slovom i kako se time krše zajamčena prava manjina, pa i Hrvata u Mađarskoj. Manjinski tiskani mediji ne dobivaju odobrena sredstva u 2010. godini. Naime ministarstvo ministra Tibora Navracscicsa blokiralo je isplate putem Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine zbog ispitivanja nepravilnosti u njezinu radu i

radu ostalih zaklada u Mađarskoj. Ali time je (možda i nehotice) manjinske listove dovelo u situaciju koja je za neke već na pragu očajja. Narušeno je dosadašnje povjerenje, manjinski je tisak pred kolapsom, čuje se ovih dana. O tome se nije govorilo u Ulici Nagymező. Slavili smo.

Nadam se kako su i Hrvati koji su nazočili osjećali da je moja nazočnost jedna važna gesta – kazao je za Radio Croatia Tibor Navracscics dodavši kako je mnogima vjerojatno draga i nazočnost Tibora Navracscicsa kao mađarskog državljanina, ali im je možda još važnije da je ovdje bio zamjenik predsjednika Vlade Republike Mađarske. Odnosno možda se doista pokazalo kako želimo veću pozornost posvetiti narodnosnim zajednicama u Mađarskoj. Smatram kako je potreban intenzivniji dijalog s narodnosnim zajednicama u Mađarskoj. Ali i narodnosti trebaju odrediti jasno svoje ciljeve, što žele postići u Mađarskoj, odnosno u pregovorima s mađarskom vladom – kazuje Navracscics.

Predsjednik HDS-a Mišo Hepp nakon svečanoga slavlja pak izjavljuje: Ne vjerujem kako ćemo od matične države dobiti neku veću potporu... naime matična domovina nam ne pruža ni onu simboličnu potporu koju nam pruža Vlada Republike Mađarske. Ako nam ništa ne može donijeti, barem neka nam donese srce i malo ohrabrenja kako bismo osjećali da se brine o nama kao grani hrvatskoga stabla.

Branka Pavić Blažetin

Mišo Hepp, predsjednik HDS-a, Čaba Horvath, Želimir Janjić, državni tajnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, te zamjenik predsjednika Vlade Republike Mađarske i ministar uprave i pravosuđa Tibor Navracscics

Uspješno održani izbori 2010. za mjesne manjinske samouprave

Hrvatska će zajednica utemeljiti 127 mjesnih manjinskih samouprava, ostvarivši sveukupno 508 zastupničkih mandata

Na mjesnim manjinskim izborima u 1592 naselja održani su izbori za 2321 manjinsku samoupravu, od toga je bilo šest neuspješnih, a od ukupno 2343 raspisana izbora 22 nije održano.

U svih 127 naselja u kojima su birani zastupnici za mjesne hrvatske manjinske samouprave, održani su uspješni izbori, čak i s većom izlaznošću birača nego na općim mjesnim izborima. Kao što se moglo očekivati, Savez Hrvata u Mađarskoj, kao najjača udruga po broju kandidata, ostvarila je najbolji rezultat s ukupno 14 918 glasova, osvojivši sveukupno 357 mandata od mogućih 359. Naime u Selurincu od ukupno četiri mandata, umjesto jednog sigurnog, dva mandata pripalo je kandidatima Državnoga društva mađarsko-hrvatskog prijateljstva (Kapošvar), a u Pečuhu jedan od četiri mandata osvojila je Kulturna udruga Tanac, i to nakon neizvjesnosti jer je četvrti mandat odlučen ždrijebom između triju kandidata s istim brojem glasova (dva Savezova i jedan kandidat Kulturne udruge Tanac), a mjesto je pripalo Savezovu kandidatu. Na drugome mjestu, sa 7328 glasova, Društvo Gradišćanskih Horvata u Ugarskoj osvojilo je ukupno 84 mandata. Te dvije udruge ujedno su ostvarile i pravo na postavljanje samostalne državne liste za izbor članova Skupštine Hrvatske državne samouprave.

Slijedi Društvo Horvata kreg Mure na trećemu mjestu s 2290 glasova i 48 osvojenih mandata. Na četvrtom je mjestu Zemaljsko društvo mađarsko-hrvatskog prijateljstva iz Kapošvara, 187 glasova i šest osvojenih mandata. Zatim, na petome mjestu, slijedi Društvo jurskih Hrvata koje je s 95 glasova osvojilo četiri mandata. Hrvatsko-mađarska kulturna udruga Svetog Ladislava iz Stolnog Biograda sa 75 glasova osvojila je četiri mandata, Hrvatsko-mađarska neprofitna kulturna udruga Andrije Dugonića iz Segedina, također sa 75 glasova, osvojila je četiri mandata, a Kulturna udruga Tanac iz Pečuha, sa 169 glasova, samo jedan mandat. Udruga narodnih plesača iz Aljmaša s 20 glasova nije osvojila mandat.

Pogledamo li izlaznost hrvatskih birača, registriranih u hrvatskim biračkim popisima u 127 naselja u kojima su raspisani izbori za Hrvatske manjinske samouprave, nalazimo zanimljive brojke. Najviše hrvatskih birača u postocima pristupilo je urni u zalskom naselju Petriventi: 90,48% (od registrirana 42 birača, izborima je pristupilo njih 38). U baranjsko-me naselju Križevcima i šomodskom Toma-

šinu (Drávatamási) 90%, slijede šomodski Izvar (Vízvár) 89%, Serdahel 86,75%, Dombol iz Šomođa 86,11%, Kašad i Lotar iz Baranjske županije 85,71%... Istina, riječ je o naseljima s prilično malim brojem registriranih birača, pa se iz tih brojaka ne može povući dalekosežni zaključak. S druge strane u naseljima s najvećim brojem registriranih birača, primjerice u baranjskim Martincima, od 725 birača na izbore je izašlo 407 (56,14%), u Petrovom Selu u Željeznoj županiji od 529 izašlo je 397 (75,05%), u gradišćanskim naseljima Koljnofu od 260 izašlo je 171 (65,77%), u Hrvatskom Židanu od 244 185 (75,82%), a u Nardi od 268 173 (64,55%) birača. U Pečuhu od 264 izašlo je 188 (71,21%), u bačko-kiškunskim naseljima Dušnoku od 385 izašlo je 188 (45, 83%), a u Baji od 160 odazvalo se 130 (77,38) itd. U još nekoliko naselja izlaznost je bila sljedeća: u Salanti od 207 odazvalo se 146 (70, 53%), u Santovu od 134 86 (64,18%). Najmanji odaziv zabilježen je u glavogradskim okruzima, gdje je i broj registriranih birača bio najmanji.

Kako su u razgovoru za hrvatsku emisiju Pečuškog studija Mađarskog radija čelnici najvećih i najuspješnijih hrvatskih udruuga – predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, predsjednik Društva Gradišćanskih Hrvata u Ugarskoj Čaba Horvath i predsjednik Društva Horvata kreg Mure Ladislav Gujaš – komentirajući rezultate mjesnih manjinskih izbora za hrvatske samouprave izjavili, zadovoljni su postignutim rezultatima. Kako nam reče predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, u srijedu, 6. listopada, u Budimpešti će biti sjednica Predsjedništva SHM-a gdje će analizirati rezultate izbora i raspravljati o alternativnim prijedlozima sastavljanja liste za izbor Skupštine Hrvatske državne samouprave za Zemaljsko vijeće, koje će o tome donijeti konačnu odluku. Dodajmo da će se izbori za državne manjinske samouprave, po odredbama zakona, održati u siječnju 2011. godine, a u roku 30 dana od dana izbora predsjednik Državnog izbornog povjerenstva sazvat će osnivačke sjednice novog saziva državnih skupština.

S. B.

Opći mjesni izbori u Mađarskoj 2010. godine

Očekivana uvjerljiva pobjeda vladajućega stranačkog saveza

Savez vladajuće stranke Saveza slobodnih demokrata (FIDESZ) premijera Viktora Orbána i Kršćansko demokratske pučke stranke (KDNP) na čijem je čelu Zsolt Semjén, na mjesnim izborima održanim u nedjelju, 3. listopada, očekivano su ostvarili uvjerljivu pobjedu u Budimpešti, te u velikom broju gradova i županija.

Premda je izlaznost birača bila nešto manja nego na prethodnim izborima, nije dosegla ni 47 posto (2006. 53%, 2002. 51%), Savez vladajućih stranaka FIDESZ-KDNP), prema najavljenim ispitivanjima javnog mnijenja, dobio je približno dvije trećine glasova, što mu je u najviše naselja osiguralo i dvotrećinsku većinu. Nijedna od triju oporbenih stranaka nije se mogla nadmetati s vladajućim stranačkim savezom, izgubivši i većinu onih mjesta koje je zadržala 2006. godine.

Prvi put, 20 godina nakon demokratskih promjena u Mađarskoj, desnomo centru pripalo je i mjesto načelnika grada Budimpešte. S 53% glasova uvjerljivo je pobijedio István Tarlós, kandidat kojeg je podupirao FIDESZ, i to s prednošću većom od 20% ispred kandidata socijalista Csabe Horvátha. U Skupštini glavnoga grada vladajući stranački savez od ukupna 33 mjesta osvojio je 17, Mađarska socijalistička stranka (MSZP) deset, a iznenađuje da su desničarski Jobbik i prozelena liberalna stranka LMP osvojili po tri mandata.

FIDESZ je osvojio nadzor i nad 19 županijskih skupština te veliku većinu gradskih vijeća, među ostalima i 76 gradonačelničkih mjesta u njima.

PEČUH – Uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu i Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku, u Pečuhu se u izložbenom prostoru Vasváryeve kuće (Ulica Király) 7. listopada, s početkom u 18 sati otvara izložba likovne umjetnice Vesne Sokolić. Izložba će biti dostupna javnosti do kraja listopada. Vesna Sokolić, jedna od najizrazitijih hrvatskih koloristkinja, slikarica duge i samozatajne prisutnosti na hrvatskoj likovnoj sceni, izgradila je jedinstven slikarski svijet na odjecima zavičajnoga prostora i primorskog otočja, što je paradigmatički obilježilo iskonsku svojstvenost njezina slikarstva, čitamo u katalogu uz izložbu Vesne Sokolić u Pečuhu.

Svečano otvoreni Croaticini novi poslovni prostori

Pod visokim pokroviteljstvom zamjenika predsjednika Vlade Republike Mađarske, ministra uprave i pravosuđa Tibora Navracsicsa, 30. rujna u Ulici Nagymező 68. simbolično, u svečanim okvirima predana je nova zgrada u kojoj od studenoga prošle godine djeluje Neprofitna tvrtka Croatica d. o. o. za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost.

Radi se o prostorijama od 700 četvornih metara, koje su u vlasništvu tvrtke Croatica, a dio tih prostora na prvom katu u vlasništvu je Saveza Hrvata u Mađarskoj 68, četvornih metara, dok je tvrtka u vlasništvu HDS-a 97% i Saveza Hrvata u Mađarskoj 3%.

Svečani program otvorio je ravnatelj Croatice Čaba Horvath pozdravivši uglednike, hrvatskog i mađarskog političkog života u ime svih djelatnika Croatice u, kako ga je on nazvao, Hrvatskome kulturnom centru u Budimpešti. Posebno je pozdravio zamjenika predsjednika Vlade Republike Mađarske i ministra uprave i pravosuđa Tibora Navracsicsa, Želimira Janjića, državnog tajnika Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, veleposlanika Republike Hrvatske u Budimpešti Ivana Bandića, državnog tajnika zaduženog za manjine u Ministarstvu uprave i pravosuđa Republike Mađarske Lászla Szászfalvia, ravnateljicu Hrvatske matice iseljenika Katarinu Fuček, Mišu Heppu, predsjednika Skupštine Hrvatske državne samouprave, te Josu Ostrogonca, predsjednika Saveza Hrvata u Mađarskoj, sve državne tajnike, parlamentarne zastupnike, zastupnike mjesnih i manjinskih samouprava kao i sve nazočne.

Pozvao je na slavlje proizašlo iz zajedničkih snaga Hrvatske državne samouprave i Croatice d. o. o. te njihova usuglašenog djelovanja koje je dovelo do kupnje nove zgrade koja predstavlja novu kvalitetu usluga Hrvatima u Mađarskoj na kulturnom, obrazovnom i izdavačkom polju. U ime djelatnika Croatice zahvalio je svima koji su pridonijeli uspjehu ovoga projekta, posebice zahvalivši predsjed-

niku HDS-a Miši Heppu na potpori, oduševljenju i ustrajnosti koja je pridonijela današnjoj svečanosti. Zahvalio je svim djelatnicima na suradnji posebice u kriznim i teškim vremenima kada su se zajedno rješavali mnogobrojni problemi. Kada je prije deset godina utemeljena, Croatica je svoj rad započela u Ulici Nagymező 49, u obnovljenim prostorima bez ikakve opreme. Slaveći 10. obljetnicu svojeg utemeljenja, dokazuje kako je postala važnom hrvatskom kulturnom ustanovom i središnjom ustanovom za izdavanje manjinskih udžbenika. Novi projekti o kojima se izvještava u Hrvatskom glasniku i na Radiju Croatici ostvareni su zahvaljujući podršci Vladina ureda za manjine, Hrvatske državne samouprave, Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine. Danas se Croatica može pohvaliti s osamdesetak udžbeničkih naslova, mnogobrojnim izdanjima, pokrenutim prvim među manjinskim zajednicama, manjinskim internetskim radiom, modernim tonskim studiom u kojem se proizvode CD i DVD-izdanja. Današnju pak proslavu prenosimo uživo preko Internetske televizije Croatica, kazao je ravnatelj Croatice Čaba Horvath, a redovito istim putem prenosimo i Skupštine HDS-a, u čemu smo opet prvi. U našoj tiskari, uz Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj, tiskamo njemački tjednik Neu Zeitung i mjesečnik Barátáság. Prerasli smo stare prostore, sada nas čeka težak zadatak: nove prostore ispuniti sadržajima. Željeli bismo prerasti u temeljnu ustanovu Hrvata u Mađarskoj u kojoj će se ne samo Hrvati iz Budimpešte nego i Hrvati iz cijele Mađarske pa i matične domovine Hrvatske osjećati

dobro kada navrate k nama. Bilo je i teških trenutaka u desetogodišnjem djelovanju tvrtke, nije sve med i mlijeko. Svjetska kriza ostavlja tragove i u našem djelovanju, ali optimistički gledamo naprijed i iz tog optimizma se crpi nada da nas Republika Mađarska i Republika Hrvatska neće zaboraviti i da ćemo zajedno ostvariti naše ciljeve. Ovom prigodom zahvaljujem svima onima koji su svoju ciglicu složili u mozaik Croatice. I na kraju samo jedno pitanje: Ima li većeg zadovoljstva od osjećaja koji se bude kada se u nekoj prigodi, pa bila to i iznimna godišnjica, s čvrstim uporištem kazuje „da i mi smo kotačić hrvatskog naroda” – kazao je u svom govoru ravnatelj Croatice Čaba Horvath.

Obraćajući se nazočnima, zamjenik predsjednika Vlade Republike Mađarske, ministar uprave i pravosuđa Tibor Navracsics, kazao je: Malo je događaja na koja me pozivaju i na koje dolazim s ovako velikom radošću, i koja ne doživljam kao obvezu, naime pitanja nacionalnih i etničkih manjina putem državnog tajnika Lászla Szászfalvia pripadaju u moje ministarstvo. Velika mi je čast što ste me pozvali, i to iz dva razloga. Kao prvo vjerojatno znate kako me uz Hrvatsku, uz Hrvate u Mađarskoj vežu jake veze, međutim to bi bili tek subjektivni razlozi, mnogo važnije od spomenutoga jest, mada možda ne bi trebalo praviti takvu razliku vezano za manjinske zajednice u Republici Mađarskoj, ali moram reći kako su Hrvati u Mađarskoj možda jedna od najkreativnijih manjinskih zajednica u našoj zemlji. To dokazuje i činjenica da su Hrvati u Mađarskoj kao prvi

pokrenuli inicijativu ispunjavanja sadržajem kulturne autonomije nakon prihvaćanja Zakona o nacionalnim i etničkim manjinama. I dok su druge manjinske zajednice oprezno čekale, pratile što se događa, Hrvati u Mađarskoj su činili nove i nove korake i razmišljali o tome kako bi mogli poboljšati svoj položaj. Živo svjedoči o tome djelovanje i utemeljenje tvrtke Croatica koja svojim postojanjem kao ustanova predstavlja srž Hrvata u Mađarskoj. Obično se kaže pripadati jednoj nacionalnoj manjini to je svakodnevni referendum, što možemo shvatiti ne samo u smislu lojalnosti nego i u smislu kreativnosti. Naime jedna nacionalna zajednica u okviru većinskoga naroda može zadržati svoju samosvojnost samo ako je kreativna, ako svaki dan za danom pronalazi nova rješenja za obnavljanje svoga bitka. U tom smislu Hrvati u Mađarskoj pokušavaju iskoristiti sve oblike medija da bi jačali svoju svijest i postojanje, izdaju i ponovno izdaju i osuvremenjuju Hrvatski glasnik kao oblik tiskanog medija, pokrenuli su časopis Pogledi, koji trenutno ne izlazi, u prekidu je, a bavi se društvenim i političkim pitanjima, a putem Internetskog radija Croatica pojavili su se i s

jednim sasvim novim medijem na paleti manjinskih medija. Hrvati u Mađarskoj nisu samo profesionalni, nego, možemo reći da su i amaterski veleposlanici Republike Hrvatske u Mađarskoj, a dok Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Mađarskoj raspolaže izuzetnim veleposlanikom i izuzetnim suradnicima, u svakodnevnom životu pripadnici hrvatske zajednice su oni koji će stalno obogaćivati i formirati sliku o Hrvatima, a dokaz da oni dobro rade svoj posao, jest činjenica kako je u Mađarskoj najpopularnija nacija od svih naših susjeda upravo hrvatska nacija. Možemo reći kako je u smislu rečenoga ovaj novootvoreni hrvatski kulturni centar svojevrsno veleposlanstvo. Stoga vas molim, nastavimo proces otvaranja i putem ovoga centra. Hrvati u Mađarskoj i hrvatska zajednica trebaju se još više otvarati prema mađarskoj naciji kako bi Mađari što bolje upoznali kulturno i duhovno bogatstvo Hrvatske i Hrvata u Mađarskoj, te da na taj način nastavimo naš tisućljetni suživot na prostorima srednje Europe barem još tisuću godina, zaključio je Tibor Navracsics.

Nazočnima se obratio i Želimir Janjić, državni tajnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, prenoseći pozdrave ministra Radovana Fuchsa. Kazao je kako je Ministarstvo svjesno potreba za neprestanom potporom Hrvata izvan domovine te pruža snažnu potporu projektima vezanim uz razvoj i unapređenje obrazovanja na materinskom jeziku Hrvata u Mađarskoj, Stoga će nastojati pomagati osiguravanje što kvalitetnijih uvjeta za obrazovanje hrvatske zajednice, posebice imajući u vidu razvojne projekte koji pridonose i boljoj kvaliteti života. Janjić se osvrnuo i na izvrsne dobrosusjedske odnose Hrvatske i Mađarske te njihovo strateško partnerstvo.

U svom govoru predsjednik Skupštine HDS-a Mišo Hepp kazao je kako je poznata teza da u današnjim vremenima može opstati samo ona manjina koja drži do sebe i u okviru kulturne autonomije stvara sebi institucio-

nalnu pozadinu. Mi Hrvati u Mađarskoj prije deset godina smo bili prvi koji smo to otpočeli, kada smo preuzeli santovačku školu, i danas slavimo također desetu obljetnicu osnivanja Croaticae. U Santovu smo otpočeli izgradnju đakčkog doma, koji pomoću mađarske države, unijskih natječaja i potporom mađarske i hrvatske vlade želimo staviti u funkciju iduće školske godine. Održavatelji smo Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, Kluba Augusta Šenoae, Kulturno-prosvjetnog centra i omdarališta „Zavičaj“ na otoku Pagu. To znači da smo uzeli u ruke svoj život i time osigurali budućnost Hrvata u Mađarskoj.

Nazočnima se obratio i Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj, pozdravivši ih u ime prve krovne državne udruge Hrvata u Mađarskoj, koja je prije deset godina s HDS-om počela sanjati jedan san, koji se i ostvario. U ovoj kući danas i Savez Hrvata u Mađarskoj, koji ima veliku ulogu da ona danas djeluje i postoji, ima svoje prostorije, te će ih nastojati ispuniti sadržajima u dobroj suradnji sa svim zainteresiranima, kazao je Ostrogonac. Nazočne je pozdravio i veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Ivan Bandić koji je biranim riječima otvorio izložbeni postav Terra mediteranea dvaju hrvatskih likovnih umjetnika, Ante Živkovića Fošara i Saše Petroveškog Novaka, upriličenu kao dio programa svečanog otvaranja Croaticae. U kulturnom dijelu svečanog otvaranja sudjelovali su: učenik HOŠIG-a Marko Šteiner izvevši dvije hrvatske melodije, Moj dom Miroslava Škore i Odlazak Tina Ujevića; glumac Stipan Đurić interpretirao je na hrvatskom jeziku stihove Stjepana Blažetina Jezik roda moga, a na mađarskom jeziku stihove Jenőa Komjátia Nem akarok én hírt. Na samome kraju s nekoliko melodija predstavio se glazbeni umjetnik Čiro Gašparac.

Bernadeta Blažetin

Foto: P. Tyran, E. Sárkics, B.P.B.

PEČUH – U sklopu programa Pečuh – europska prijestolnica kulture, od 14. do 16. listopada održava se festival Osijek–Novi Sad–Pečuh JazzMost (JazzHíd). U programu nastupa i Trio „Matija Dedić”, u sastavu Matija Dedić, klavir, Ziga Goloba, bas-gitara, i Krno Levačić, bubnjevi. Nastup je 14. listopada, s početkom u 19 sati i 30 minuta. Matija Dedić jedan je od najpoznatijih hrvatskih džez-klavirista i skladatelja, radio je s takvim imenima kao Louis Armstrong ili Toots Thielemans, završio akademiju u austrijskom Grazu 1997. godine, a nakon godinu dana utemeljio Trio „Matija Dedić”. Treća je to godina kako se organizira spomenuti Festival u suradnji Pečuha i njegovih gradova prijatelja, Osijeka i Novog Sada.

ZAGREB – Četrdeseto zasjedanje Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE), kojemu je središnja tema bila demografija i obitelj, održano je u Zagrebu. Sudionike su pozdravili domaćin zasjedanja zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić i predsjednik CCEE-a, ostrogonsko-budimpeštanski nadbiskup kardinal Péter Erdő, a na početku zasjedanja, koje je trajalo do 3. listopada, dobrodošlicu i uspješan rad zaželjela im je i predsjednica hrvatske vlade Jadranka Kosor. I Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović primio je predstavnike Vijeća Europskih biskupskih konferencija (CCCE). Ovogodišnje plenarno zasjedanje okupilo je 70-ak sudionika, među kojima i 45 nadbiskupa te deset kardinala. Zagrebački nadbiskup istaknuo je da je svijest pripadnosti Katoličkoj crkvi uvijek bila važna osobina hrvatskoga katolištva. Nadbiskup kardinal Péter Erdő izjavio je: „Živo želimo da uvijek bude prisutan dijalog između vlada i drugih političkih tijela s Katoličkom crkvom radi dobra osoba i obitelji, jer bez iskrene i duboke suradnje neće biti moguće ozbiljno se suočiti sa zajedničkim izazovima pred kojima se nalazimo.” Osvrnuo se na lik blaženoga kardinala Alojzija Stepinca koji je, kako reče, „podnio mnoge nedaće i zatvor zato što je odbio prihvatiti Titove manevre usmjerene na to da se u Jugoslaviji stvori nacionalna crkva odijeljena od Rima”.

Na zasjedanju su sudjelovali i apostolski nuncij Svete Stolice pri EU, nadbiskup Andre Dupuy, stalni promatrač Svete Stolice pri Vijeću Europe, nadbiskup Aldo Giordano, apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj msgr. Mario Roberto Cassari, te predsjednik Hrvatske biskupske konferencije (HBK) msgr. Marin Srakić, koji je također pozdravio sudionike plenarnoga zasjedanja.

Intervju

Hrvati su jedna od najkreativnijih manjinskih zajednica u Mađarskoj, kazao je u svom intervjuu za Hrvatski glasnik zamjenik premijera Republike Mađarske Tibor Navracsics

Razgovor vodila: Branka Pavić Blažetin

Gospodine zamjeniče premijera, s kakvim ste osjećajima danas došli na proslavu u Croaticu, tvrtku za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost Hrvata u Mađarskoj?

– Teško je odgovoriti na Vaše pitanje jer bilo je i subjektivnih i objektivnih okolnosti da posjetim danas Croaticu. Subjektivno to je, dakako, moja obitelj koja se po očevoj grani vezuje za podravske Hrvate, jer očeva grana i velik dio obitelji još i danas živi u mjestu Órtilosu. Naime moj djed s očeve strane podrijetlom je iz Órtilosu. Mi smo se već odavna odselili, moj otac čak i nije rođen u Órtilosu, ali održavamo vezu s tamošnjom rodbinom. U tom smislu postoji jedna obiteljska veza i, naravno, jaka emotivna vezanost za taj kraj. Iz toga proizlazi moja jaka vezanost za Hrvate u Mađarskoj i za Hrvatsku već od djetinjstva. Objektivno pak zato što Hrvati u Mađarskoj, kako sam i spomenuo u svom govoru, jedna su od najkreativnijih, štovite možda i najkreativnija manjina u Mađarskoj, koja je od prve minute kada je Zakon o nacionalnim i etničkim manjinama dao za to priliku, nastojala iskoristiti sve one mogućnosti koje su bile dane u Mađarskoj. Na području medija osuvremenili su i u kontinuitetu izdaju tjednik, pokrenuli su internetski radio, na području ustanova preuzeli školu, utemeljili ustanove, Hrvati u Mađarskoj prednjače na svim područjima koja mogu jačati nacionalnu zajednicu.

Kreativnost je vrlo lijepa riječ, ali za kreativnost i njen razvoj potrebna je i potpora, uvijek je potrebno osigurati i povoljnu sredinu, okoliš, uvjete da se ona, kreativnost, može razvijati, radati. Kako vidite, može li to

mađarska vlada osigurati nacionalnim i etničkim manjinama u Mađarskoj?

– Nastojat ćemo. To je uvijek teško pitanje, koliko je za to potrebno novaca i kako se može osigurati. U osnovi, mislim da se to mora vezati za zadaće. Državni tajnik László Szászfalvi već je započeo pripreme u okviru kojih ćemo pregledati financiranje manjina, hoćemo li financirati sve zadaće koje manjinske samouprave obavljaju, ili možda ima problema financiranja, mogu li se manjinske samouprave dobro obračunati s dobivenim potporama ili eventualno i tu ima problema, i na temelju toga moramo sve to ponovno promisliti. Nama je interes da manjine u Mađarskoj mogu živjeti u ujednačenim gospodarskim okolnostima.

Vidite li da bi u proračunu za 2011. godinu mogla ostati ista ona potpora koju su državne manjinske samouprave i ustanove kao potporu dosada dobivale, te da se ona neće smanjiti?

– Željeli bismo potporu u svim okolnostima održati.

I sami ste rekli kako su Hrvati u Mađarskoj izuzetno kreativni, prvi su započeli s izgradnjom kulturne autonomije. I danas smo u velikom poslu, počeli smo izgradnju novoga hrvatskog vrtića i učeničkog doma u Santovu, ali raspolažemo samo dijelom potrebnih sredstava. Dijelom očekujemo potporu putem jednog DAOP natječaja, u iznosu od 70 milijuna forinta. Ali i tako će biti potrebno još 120-ak milijuna forinta koji vise u zraku, te se nadamo kako će taj iznos osigurati dvije Vlade u omjeru pola-pola. Kako Vi to vidite?

– Nadamo se, mi ćemo nastojati osigurati što više sredstava za manjine. Naravno, to ovisi i o našim novčanim mogućnostima, ali mislim da ćemo na tome polju uspjeti postići napredak.

Nisam očekivala tako kratak odgovor, vjerojatno je riječ o osjetljivom pitanju. Zna li kako naš tjednik, Hrvatski glasnik, već tri mjeseca nije dobio potporu od Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine?

– Čitao sam, što je vrlo tužna stvar, i svakako ćemo to provjeriti još tijekom današnjeg dana. Razlog tome dijelom može biti taj što se obavlja nadzor gospodarenja svih javnih zaklada, te u skladu s tim u proteklom razdoblju, što se odnosi na proteklih mjesec dana, zamrznuli smo isplate, ali to nije objašnjenje za neisplicavanje otprije. Dakle još tijekom današnjeg dana to ćemo provjeriti.

Kada razgovaramo o odnosima dviju Vlada, koliko znam, Mješoviti međuvladin odbor s hrvatske strane već ima predsjednika, a s mađarske još nema. Kada se očekuje njegovo imenovanje?

– Po svemu sudeći, u skoroj budućnosti i to će se riješiti. S Ministarstvom vanjskih poslova već smo više puta pregovarali, nastojimo naći takvog političara koji će iz više pogleda biti koristan za hrvatsko-mađarske veze. Mislim da se napredak može postići na onome polju u mađarsko-hrvatskim vezama ako te odnose tematski obogatimo. Vrlo su nam dobre veze na narodnosnom polju, na protokolarnoj razini, na razini premijera, predsjednika Republike, koji se redovito susreću, i u vrlo dobrim su odnosima. Ali na stručno-političkom polju ima još dosta toga što je potrebno jačati i zato bismo voljeli staviti na to mjesto političara koji tome može pridonijeti.

Nalazimo se pred mjesnim i manjinskim izborima, a svi mi zajedno smatramo da postojeći izborni zakon i jest i nije najbolji za manjine. Kao pravnik što mislite, i što se može očekivati, kako bi manjinski izborni zakon mogao biti, da tako kažem, pravedniji, da se transparentno vidi i zna tko su oni koji biraju manjinske zastupnike?

– To je možda najteže jer kod nas, a i sustav manjinskih samouprava temelji se na tome, budući da nemamo evidenciju o pripadnicima manjina, nego svatko po svome izjašnjavanju može pripadati nekoj od manjina, stoga nemamo ni jasan sustav kriterija tko se može smatrati pripadnikom manjine, zbog toga sve to nekako postaje neuhvatljivim. Svojevremeno kada je rođen manjinski zakon, onda su manjine izrazito tražile da ne bude registracije nacionalnih i etničkih manjina, što je, shvaćam, zbog loših, tragičnih iskustava proteklih desetljeća, ali bi možda bilo vrijedno ponovno razmotriti kako riješiti to pitanje tako da to znači veću sigurnost i za vas

narodnosti, a i za sustav manjinskih samouprava da rezultira s većom legitimacijom.

Legitimacija je potrebna i ako želimo zastupništvo u Mađarskom parlamentu, koje bi bez čvrste legitimacije bilo vrlo neobično?

– To je tako. Parlamentarno zastupništvo još je jedno novo i teško pitanje. Mi u našem prijedlogu, koji ćemo podnijeti Parlamentu, zacrtali smo da manjine s takozvanim povlaštenim mandatom dobiju mjesto u Mađarskom parlamentu, ali mislim kako je vrijedno raspravljati o tome da se možda sa sustavom manjinskih samouprava izgradi takav odnos koji, ako i ne bi značio parlamentarno zastupništvo, ali svakako obvezatnu konzultaciju i sustav veza.

Zahvaljujem na razgovoru, s iskrenom uredničkom radošću pozdravljam Vas kao čitatelja našega tjednika, Hrvatskoga glasnika.

Hvala Vama. I vrlo rado čitam Vaš tjednik.

BUDIMPEŠTA – U prostorima predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Budimpešti (Akadémia u. 1) 6. listopada predstavljena je Slavonija, kazao je za Hrvatski glasnik voditelj predstavništva Marin Skenderović. Čelnici pet županijskih turističkih zajednica upoznali su nazočne novinare s najznačajnijim prirodnim i kulturnim blagom ove hrvatske regije, te su se mogli kušati specijaliteti i posebna vina s ovih prostora.

DUŠNOK – U organizaciji dušnočke Mjesne samouprave i Rimokatoličke župe, 29. rujna (srijeda), s početkom u 16 sati svečano je predana obnovljena zgrada mjesne rimokatoličke crkve, a potom i obnovljeni Ured samouprave. Svečanu je misu služio kalačko-kečkemetški nadbiskup Balázs Bábel koji je nakon misnoga slavlja posvetio crkvu. Obnovljenu zgradu Samouprave svečano je predao zamjenik premijera Republike Mađarske Zsolt Semjén. Tom je prigodom priređen i kratak kulturni program, a mještani su goste dočekali u narodnim nošnjama. Poziv na svečanosti uručen je među inima i predsjedniku Hrvatske državne samouprave Miši Heppu. Narečene su zgrade rekonstruirane s financijskom potporom Razvojnoga programa „Nova Mađarska“, skupine Leader te Europske Unije.

BAČKI MONOŠTOR – Tradicionalna proslava „Zavitnog dana“ Bačkog Monoštora bit će u subotu, 16. listopada, u športskoj dvorani Osnovne škole „22. oktobar“ u Bačkome Monošturu, s početkom u 18 sati. U programu „Zavitnog dana“, koji se ove godine proslavlja 65. put, uz domaćine sudjeluju gosti iz Hrvatske, Mađarske te Bosne i Hercegovine. Nakon nastupa kulturno-umjetničkih društava, u velikoj dvorani doma kulture bit će priređena večera za sve sudionike i goste svečanosti. Organizator je „Zavitnog dana“ Kulturno-umjetničko društvo Hrvata „Bodrog“ iz Bačkog Monoštora.

KALAČA – U tom se gradu svake godine već tradicionalno, u organizaciji gradske uprave, obilježava Dan paprike na kojem se okupljaju proizvođači iz cijele Bačke. Sve goste i uzvanike na primanju pozdravio je gradonačelnik, a potom su nakon otvaranja XIV. Natjecanja kuhara u jelima s paprikom uslijedile brojne druge aktivnosti: imenovanje „vitezova paprike“, program „Raspjevanih kuhara“, folklorni i plesni nastupi, izbor „ljepotice paprike“, a program je zaključen velikim balom na otvorenome.

U Kalači je na poticaj generalne konzulice Ljiljane Pancirov bio i tajnik Gospodarske komore grada Virovitice Milan Vandura koji je nazočio razgovorima s potpredsjednikom Mađarske gospodarske komore. Razgovaralo se o susretima, razmjeni iskustava i suradnji poduzetnika s hrvatske i mađarske strane, njihovom predstavljanju na ovoj i sličnim manifestacijama. Posjećena je i manufaktura poznatoga kalačkog porculana.

Predstavljanje knjige „Petrovisko pero” u Budimpešti

Početak rujna, na brodu Jur, u organizaciji budimpeštanske Hrvatske samouprave predstavljena je zbirka napisa s naslovom „Petrovisko pero“ autorice Timee Horvat. Riječ je o izdanju od 120 stranica koja donosi već objelodanjene intervjuje, napise novinarkе Hrvatskoga glasnika Timee Horvat u Hrvatskome kalendaru i u tjedniku Hrvata u Mađarskoj, koja su popraćena crno-bijelim fotografijama. Zbirka je podijeljena u tri poglavlja: Gradišćanski Hrvati u Ugarskoj, Mi svi i Eduardo. Knjigu je ove godine izdao Panonski institut, urednici su Mirko Berlaković i Kresimir Puklavec, a prvi put je predstavljena u Petrovome Selu.

Onoga petka, premda smo se budili na tmurno i hladno jutro, u kasnim popodnevrim satima zaszjalo je sunce. Znatiželjna publika, većinom Petrovoselaca, okupila se na brodu Jur i zaplovili smo... Stari znanci, prijatelji – Dinko Šokčević i Timea Horvat iskreno razgovaraju o zbirci „Petrovisko pero“, a mi poput slučajnih gostiju pratimo njihov dijalog.

Petrovisko pero, koje je katkad nježno, kritično, ali uvijek iskreno, koje već šesnaest godina piše za naš tjednik. A povod izdanja knjige jest lanjska 15. obljetnica novinarskog rada kod našega tjednika. Jer, kako je i autorica naglasila, „ako folklorne grupe mogu svečevati svoje jubileje, onda može i ona svoju hrvatsku rič“.

Knjiga je većinom posvećena Petrovome Selu, Gradišću i hrvatstvu, no snažno je nazočna i jedna osoba, Eduardo Roža Flores. Intervjui objavljeni u toj knjizi posebna su vrijednost u povijesnom i znanstvenom smislu. Među sugovornicima jest primjerice slikar Lujo Brigović, općepoznata osoba u Hrvata u Mađarskoj, autor pjesničke zbirke „Plajgorski zvoni“ Anton Slavić, akademik dr. Nikola Benčić, itd. no i ljudi koji su doživjeli određeno povijesno razdoblje, povijesne nedaće, obični Hrvati iz Petrovoga Sela ili Gradišća. Oni su itekako teško preživjeli diktature, ratove, prisilni rad i deportaciju na Hortobágy. Iz tih se razgovora odista oslikava cijela sudbina Gradišća u 20. stoljeću. No u tim intervjuima nije riječ samo

o povijesti ili sudbini pojedinih ljudi, nego i o toploj ljudskosti kako Timea Horvat prilazi osobama. Te su priče sudbina o čemu danas i ne govorimo. Općenito je poznato da su gradišćanski Hrvati u velikoj većini 1921/23. godina bili vjerni Mađarskoj. Ali oni su zbog svog hrvatstva patili u „izabranj“ domovini, kojoj su bili odani: „Dokle živite na ugarskoj zemli, ugarski kruh jite, donidob ćete po ugarski govoriti!“ Prigovaralo se osobama koje su birale Mađarsku. Sve te slike, sudbine ujedno su općenite sudbine naše zajednice u Mađarskoj. Zatvaranja hrvatskih škola, razbijanje homogenih hrvatskih naselja, oduzimanje imovine... I sve to jesu posebnosti u tim napisima. Prepoznajemo sudbinu svojih prijatelja, znanaca, rodbine...

No sama zbirka donosi i napise o Domovinskom ratu u Republici Hrvatskoj, među inima ekskluzivni intervju s Markom Perkovićem Thompsonom prigodom njegova koncerta u Sambotelu ili petrovoselski intervju s voditeljem Baruna te sa Stankom Šarićem, voditeljem Najboljih hrvatskih tamburaša. A pri kraju zbirke Eduardo. Eduardo Roža Flores, ratnik u Domovinskom ratu matične nam domovine, intervjui, njegove pjesme. I poput zadnje riječi: „Nikad nisam pitao / Kako je umrijeti u Boliviji. / Rekla si: A zašto i bi? / Ja sam samo klimnuo glavom / i izustio „Što ste to učinili? / Dosta mi je smrti.“ Autoricu mnogi nas i osobno poznaju, a većina samo putem njenih napisa u Hrvatskome glasniku. Rođena u Sambotelu od oca

Mađara i matere Petrovoselkinje, osnovnu je školu završila u tome gradu, gdje nije učila hrvatski jezik. Ljeti je boravila kod svoje bake i djeda u Petrovom Selu i tako je naučila hrvatski, petrovoselski govor, jer u sambotelskoj kući govorilo se mađarski. Gimnaziju je završila u Kisegu jer, kako i sama reče, upisala se u Gimnaziju Nikole Jurišića jer je on Hrvat, te se dalje školovala na Sambotelskoj visokoj školi, gdje je završila slovenski jezik i knjižničarstvo budući da hrvatskog studija tada još nije bilo. Hrvatski jezik u Zagrebu nije studirala jer, kako je govorila, na prijamnom ispitu u Pečuhu su joj rekli što će ona Gradišćanka u Zagrebu, radije neka pođe u diskoteku. Devedesetih godina je pisala napise u list „Vasármegye“ i zahvaljujući profesorici na sambotelском fakultetu Žuži Meršić, javila se za novinarku Hrvatskoga glasnika. I tako je započela njezina karijera kod našega tjednika.

Nažalost, sudbina je novina da ih nakon nekog vremena bacimo, stan ili kuća postane nam pretijesna, neki isijeku zanimljive napise, pa ih lijepe u albume ili se sačuva broj u kojem se našlo nešto zanimljivo. Jedan od načina da se svi ti napisi, intervjui ili komentari spase od zaborava jest zbirka, koju katkad prelistamo, čitamo. Bilo bi vrijedno razmisliti o tome i možda iz godine u godinu sastaviti zbirku napisa Hrvatskoga glasnika, jer svi ti napisi jesu naša svjedočanstva, naša povijest.

Kristina Goher

Trenutak za pjesme

Igor Rončević

Pjesma sa Sunca

Na Suncu smo tražili
ni grad ni pejzaž
već zrnce žutine
zastalo sred nemilosrđa
hujanja vjetra
i drugih možebitnih
stvari nebeskih i zanata

Iako pod punom spremom
takvo što nismo našli
i s po srca uputili smo se
dalje drugdje ili natrag

Predsmotra Međimurske popevke i u Pomurju?

U Goričanu su se sastali predstavnici Organizacijskog odbora središnje smotre Međimurske popevke sa članovima predsjedništva Društva Horvata kre Mure i iznijeli prijedlog da se i u Pomurju priredi jedna od predsmotri Međimurske popevke, prilikom koje će se najbolji izvođači izabrati za središnju smotru. Organizator je obećao svesrdnu pomoć u organiziranju priredbe, a predstavnici Pomurske regije tu zamisao smatrali su hvalevrijednom te obećali da će provesti razgovore u regiji s predstavnicima raznih KUD-ova odnosno čelnictva naselja.

Predstavnici Pomurske regije i Međimurske popevke

Međimurske popevke svojevrsna je smotra hrvatskih izvornih pučkih popijevaka iz Međimurja, koja se održavala od 1971. godine. Do 1995. kulturne manifestacije održavale su se svake druge pa četvrte godine, a u proteklom desetljeću organizirane svakog ljeta. Još 1976. g. na Međimurskoj popevki u Nedelišću nastupao je pjevački zbor iz Serdahela, a posljednjih godina već svake godine nastupa Mješoviti pjevački zbor iz Sumartona, te već dvije godine među izvođačima je i Oršolja Kuzma iz Budimpešte. Vidjevši koliko su sačuvane izvorne pjesme i u Pomurju, organizatori su smatrali dostojnim da i pomurske popijevke sudjeluju na smotri. Ustrojavanje predsmotre u mađarskom dijelu Pomurja predložio je član organizacijskog odbora Franjo Preložnjak, koji je

kao novinar zapazio vrijednosti glazbene kulture naše Pomurske regije. Njegov je prijedlog podržao i Upravni odbor Zajednice HKUU Međimurske županije.

Predsmotra bi bila u veljači 2011. g., u organizaciji Društva Horvata kre Mure, pravilnik o organizaciji će donijeti Organizacijski odbor središnje smotre Međimurske popevke. Na predsmotri u Pomurju bi se izvodile kajkavske izvorne pučke popijevke koje je sakupio dr. Vinko Žganec i objavio u knjizi Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže. Na Međimursku popevku moći će se prijaviti zborovi, solisti. Pjesma mora biti isključivo pučka i na kajkavskome narječju. Popis knjiga iz kojih se može birati pjesma naznačit će organizatori.

Ladislav Gujaš, predsjednik Društva Horvata kre Mure, i članovi predsjedništva još će konzultirati s predstavnicima kulturnih udruga o detaljima predsmotre.

Osim organiziranja predsmotre bilo je riječi o zajedničkom kandidiranju projekata za prekograničnu suradnju kod Europskih fondova. Jasna Hajdinjak, predsjednica Organizacijskog odbora, izrazila je volju za zajedničkim projektima i dogovoreno je da će razmotriti mogućnosti zajedničkih programa.

Beta

U spomen

Ivo Zalar 1927–2010

Poslije duge i teške bolesti, 30. rujna ove godine u Zagrebu je preminuo dr. Ivo Zalar, sveučilišni profesor, autor brojnih knjiga, član Društva hrvatskih književnika. Prof. Zalar bio je redoviti i omiljeni predavač na ljetnim seminarima naših prosvjetnih djelatnika u Hrvatskoj, sudionik više znanstvenih simpozija u Budimpešti, osoba koja se zdušno zalagala za Hrvate izvan matične domovine, tako i Hrvata u Mađarskoj.

Posebno se zanimao za dječju književnost, uredio je, sastavio i za tiskanje pripremio mnoštvo vrijednih djela od kojih izdajamo: Zagreb grade, divni moj – antologija hrvatskog pjesništva o Zagrebu (1970), Suvremena hrvatska dječja poezija (1979), Dječji roman u hrvatskoj književnosti (1983), Čarobni govor djetinjstva (1984), Dječji roman u hrvatskoj književnosti (1987), Hrvatska dječja književnost o ratu (1990), Hrvatski dječji pisci (1991), Pregled hrvatske dječje poezije (1991), Antologiju hrvatske dječje poezije (1994), u koju je uvrstio i pjesme naših pjesnika, Bajke (1994), izbor hrvatske lirike 20. stoljeća (1996), Hrvatske usmene priče (1997), Jezik roda moga – Izbor iz hrvatske lirike 19. i 20. stoljeća (2004). Našim su nastavnici pak poznati napose njegovi udžbenici, nezaobilazne Hrvatske čitanke. Njegov lik i vedrina kojom je zračio ostat će nam u vječnom sjećanju.

PEČUH – U organizaciji pečuskoga Medicinskog fakulteta i mađarske Udruge domobrana, u prostorijama Medicinskog fakulteta priređen je program povodom Dana Zrinskih. Svečani govor o značenju obitelji Zrinskih održao je dr. Attila Miseta, sveučilišni profesor, a puhački orkestar Muzičke akademije izveo je kratak glazbeni program. Budući da je na zgradi Fakulteta ploča posvećena Miroslavu Krleži (ovdje je on pohađao Kadetsku školu), Generalni konzulat Republike Hrvatske je položio vijenac, te u nastavku svečanosti i kod kipa Zrinskom. Svojim vijencima pridružile su se i mađarske udruge, izjavljuju za Hrvatski glasnik generalna konzulica Ljiljana Pancirov.

Djeca iz martinačke osnovne škole u Kukinju na susretu „najsela“

PEČUH – Hrvatska samouprava toga grada 15. listopada, s početkom u 9 sati, u Hrvatskome klubu Augusta Šenoae organizira znanstveni skup s naslovom Suradnja zajedničkih kultura. Skup će svečano otvoriti predsjednik pečuške Hrvatske samouprave Ivo Đurok, potom će uzvanike pozdraviti generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov. Predavači i teme skupa jesu: Antonija Zardija Kiš: Hrvatsko-mađarske glagoljaške poveznice; Janja Prodan: Dva primjera hrvatsko-mađarskoga suodnosa u XVI. i XVII. stoljeću; Alojz Jembrih: Slika Mađarske i Hrvatske u Vramčevoj Kronici (1578); Hrvoje Petrić: Obitelj Zrinski kao most suradnje hrvatske i mađarske kulture za očuvanje prošlosti; Aleksej Milinović: Zrinski u svjetlu vjerskog pitanja i političkog oportunitizma u 16. i 17. stoljeću; Gene Whiting: Crtice iz vjerskog života grofa Jurja IV. Zrinskog; Đuro Franković: Rekatolicizacija u zapadnoj Ugarskoj; Balogh Jánosné Horváth Terézia: A daruvári Jankovičok – horvát-magyar földesurak, horvát-magyar kutatástörténet; Milovan Miković: Suradnja zajedničkih kultura za očuvanje prošlosti; Bernardica Ivanković: Rad s učenicima – pripadnicima nacionalnih manjina u multinacionalnoj sredini na primjeru Gradske knjižnice Subotica. Nakon stanke skup se nastavlja u 11 sati i 45 minuta – Katja Bakija: Hrvatska pjesnička riječ u Mađarskoj; Sanja Vulić: Hrvat Josip Andrić i slovačka kulturna prošlost; Frana Vranković: Josip Andrić o slovačkom rodoljubu Andreju Hlinki; Tímea Bockovac Szpiesz: Interkulturološke i jezične značajke šokačkoga sela Semartina; Mario Berečić: Izranjanje srednjeg vijeka – priča Na dvije obale; Zorica Kis-péter: Moderna mađarska poezija na hrvatskom – na konkretnim primjerima.

Poziv za predlaganje Nagrade manjine

Državno tajništvo za vjerske, narodnosne i civilne odnose pri Ministarstvu uprave i pravosuđa objavljuje poziv za predlaganje Nagrade manjine 2010, koja se svečano uručuje 18. prosinca 2010. godine u povodu Dana manjina. Nagrada se dodjeljuje kao priznanje osobama, udrugama i manjinskim samoupravama za uzornu djelatnost na polju narodnosnoga društvenog života, obrazovanja, kulture, vjerskog života, znanosti, javnog priopćavanja i gospodarskog samoorganiziranja. Prijedlozi se primaju do 20. listopada 2010. godine. Nominacije s odgovarajućim obrazloženjem treba dostaviti na adresu Državnog tajništva za vjerske, narodnosne i civilne odnose pri Ministarstvu uprave i pravosuđa (1055 Budimpešta, Kossuthov trg 4), ili elektroničkim putem na adresu titkasag@meh.gov.hu.

Obilježena 20. godišnjica TS „Bačka” iz Gare

Malo se naselja može pohvaliti takvim orkestrom

U subotu, 21. kolovoza, u Gari je priređen prigodni kulturni program u povodu obilježavanja 20. obljetnice Orkestra «Bačka», koji je upriličen u mjesnom domu kulture, s početkom u 18 sati. Članovi orkestra – Erhard, Zoran, Žolt, Miroslav i Edmond – na program su pozvali one KUD-ove, orkestre i soliste s kojima su dosada surađivali, te druge goste i uzvanike.

Među ostalima, svojom nazočnošću svečanost su uveličali predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp, generalna konzulica Ljiljana Pancirov, predsjednik Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije Joso Šibalin, načelnik sela Béla Faa, predsjednica Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj Angela Šokac Marković i drugi.

Na samom početku programa, članice Omladinske plesne grupe iz Gare na hrvatskom i mađarskom jeziku ukratko su predstavile rad orkestra. Kako je rečeno, učitelj bez kojega nikad ne bi postojao orkestar bio je pokojni čika Joso Ribar, učitelj tambure iz Baškuta. Godine 1990. u garskoj školi pod njegovim vodstvom pokrenut je kružok

tambure. U orkestru, koji je dobio ime Bačka, bilo je tridesetak tamburaša iz okolnih naselja, Baškuta, Srimljana, Monoštora, Baje, Aljmaša i Gare. Navedena su i imena svih nekadašnjih članova. Nakon mjesec dana orkestar je pratio garsku plesnu skupinu koja je bila na turneji u Gradišću (Petrovo Selo, Narda, Gornji Četar). Na turneji je orkestar vodio Stipan Krekić, koji kasnije, zbog bolesti čika Jose Ribara, preuzima vodstvo orkestra. Najveći zajednički uspjeh bili su im osvojeno prvo mjesto na Županijskome dječjem i omladinskom festivalu 1992. godine i glavna nagrada – tjedan dana ljetovanja na Balatonu u odmaralištu Balatonlelle. Na repertoaru orkestra bile su starogradske melodije, bunjevačka kola, pjesme iz Hrvatske, njemačke i mađarske melodije. Orkestar je imao i pjevače Gabora Kiša iz Baje i Suzanu Konkolj iz Aljmaša, koji su pjevali duet i solo. Članovi orkestra sudjelovali su i u dokumentarnom filmu Antuna Kričkovića «Bunjevački svatovi» u Gari 1994. godine. Tijekom proteklih dvadeset godina orkestar je aktivno sudjelovao u kulturnom i društvenom životu nacionalnih manjina u Mađarskoj, postigavši lijepe uspjehe na raznim festivalima u zemlji i inozemstvu, a svirao je i u okolnim naseljima. Na repertoaru i danas ima hrvatske (bunjevačke, šokačke), mađarske, srpske i njemačke melodije. Do danas redovito prati plesne grupe, primjerice iz Aljmaša, Gare, Baje, Santova, Čavolja i Dušnoka. Među ostalima, prati solisticu Darinku Orčik iz Santova. Često je surađivao s orkestrima «Zora» iz Tukulje, «Orašje» iz Vršende, «Čabar» iz Baje, i «Selo» iz Lovre. Cilj je orkestra nje-

govanje i očuvanje te prikazivanje bunjevačke narodne tradicije, plesova i pjesama, očuvanje narodnoga blaga Hrvata u Mađarskoj i drugih nacionalnih manjina.

U programu su nastupili solistica Darinka Orčik iz Santova, KUD «Dušenici» iz Dušnoka, Bunjevačka plesna skupina iz Čavolja, Orkestar «Selo» iz Lovre, KUD «Veseli Santovčani» i domaća Garska plesna grupa. Svi su sudionici nagrađeni velikim pljeskom i poklicima, posebno domaća skupina koja se oprostila od svoje voditeljice.

Naime Garska plesna grupa osnovana je 2005. godine, kada su joj temelje postavili Zorica Zomborčević i tamburaški orkestar «Bačka». Od toga vremena bilo je odlazaka članova, dolazaka novih, uvježbane su nove koreografije, a na repertoaru su zadržali i stare. U okviru programa članovi garske plesne grupe i orkestra kitom cvijeća zahvalili su na petogodišnjem radu voditeljici Zorici Zomborčević, koja je zbog svoga posla predala vodstvo. Od garske grupe, uz čestitke, orkestar je dobio tortu u obliku bisernice, koju je preuzeo voditelj orkestra Erhard Bende. U sklopu svečanosti prikazan je i kratki film o čika Josi Ribaru, učitelju tambure iz Baškuta, i počecima orkestra Bačke, prilog koji je snimio pokojni Antun Kričković iz Gare.

Okupljenima se obratio i Stipan Krekić, dugogodišnji voditelj orkestra, koji je preuzeo rad od čika Jose Ribara. Kako uz ostalo reče, podsjetivši na početke i dvadesetogodišnji rad, malo se sela može pohvaliti ovakvim orkestrom.

– Sve je počelo u mjesnoj školi, kada je u okviru kružoka pokrenuto podučavanje tambure. Zatim su se plesači i tamburaši okupljali u ljetnom taboru iz cijele Bačke, a čika Joso Ribar je podučavao osnove tambure. Kada su već prilično dobro naučili svirati, rodila se ideja da bi trebalo napraviti orkestar od najboljih učenika. Tako je rođen tamburaški orkestar «Bačka» koji je vodio Joso

Ribar – reče uz ostalo Stipan Krekić, koji je kasnije preuzeo orkestar i dugo godina bio njegovim voditeljem. – Nastupali su na brojnim priredbama, festivalima s više solista, svirali su i mise. Budući da su se drugi osuli, ostala je nekolicina članova koja je sada mogla nastupati već sa zavidnim repertoarom. Od toga velikog orkestra ostalo ih je četvero, a kao peti priključio im se Zoran Barić na harmonici, Santovac, ali po ocu podrijetlom iz Gare.

– Počeli smo s devet godina svirati tamburu, a sve radimo iz srca. Još smo u osnovnoj školi počeli, a kada smo otišli u pečušku gimnaziju, nismo prestali s probama, a zatim smo se utemeljili kao samostalni orkestar. Dvadeset godina rada, ujedno je i dvadeset godina prijateljstva i suradnje. Želimo snimiti CD, još nismo stigli, međutim ako nas netko želi slušati, neka dođe na priredbu gdje sviramo. I dalje svakako želimo snimiti album. Na bas primu svira Zsolt Nebl iz Baškuta, jedini koji nije Garac, na basu Miroslav Šibaln, na kontrii Edmond Bende, moj brat blizanac, i najmlađi član Santovac Zoran Barić na harmonici, podrijetlom iz Gare – ističe Erhard Bende koji svira tamburicu.

Na kraju trosatnoga programa članovi orkestra svim sudionicima, te onima koji su pomagali rad orkestra i podupirali svečanost, uručili su zahvalnice, a zatim je priredena plesnačnica na kojoj su svirali gostujući orkestri, a okupili se sudionici programa i posjetitelji, među njima velik broj mladih.

Dodajmo da su priredbu podupirali garska Hrvatska manjinska samouprava, Samouprava sela Gare, Hrvatska državna samouprava, Hrvatska samouprava Bačko-kiškunske županije, Generalni konzulat Republike Hrvatske u Pečuhu, hrvatske manjinske samouprave iz Dušnoka i Kečkemetu te Osnovna škola „Sándor Veöres” iz Tukulje.

S. B.

KRIŽEVCI – Međunarodni znanstveni skup Kršćanska baština i plemstvo u hrvatsko-mađarskoj pograničnoj regiji bit će održan 16. listopada u Križevcima. Program Skupa počinje okupljanjem sudionika u prostorima tamošnje gradske uprave, nastavlja se razgledavanjem izložbe u Gradskome muzeju, potom posjetom Grkokatoličkoj katedrali. Skupu u Križevcima pribivat će i Đuro Franković koji će imati predavanje naslova: Sv. Stjepan i Sv. Ladislav u pučkoj tradiciji Hrvata u Mađarskoj. Uz Frankovića izlagači su na Skupu Hrvoje Petrić iz Zagreba (Studenti iz hrvatskih zemalja na Sveučilištu u Olomoucu u ranome novom vijeku (s posebnim osvrtom na Ivana Zakmardija i ostale studente iz križevačkoga kraja), Szabolcs Varga iz Pečuha (Položaj Hrvatskoga Kraljevstva i Slavonije u Mađarskome Kraljevstvu potkraj srednjega vijeka); Gábor Szeberényi iz Pečuha (Primjedbe o „šest” rodova Gorske županije« i ranoj povijesti Babonića); Ivan Peklić iz Križevaca (Prosvjetna i znanstvena djelatnost križevačkih i mađarskih pavlina u Hrvatskoj pavlinskoj provinciji); Davor Balić iz Osijeka (Aleksandar Tomiković i Grgur Peštalić: profesori filozofije na učilištu u Baji); Tamás Fedeles iz Pečuha (Pobožnost jedne srednjovjekovne velikaške obitelji: primjer Ujlakievih). Skup se nastavlja 17. listopada predavanjem Krunoslava Puškara iz Križevaca: Tragom njemačko-mađarsko-hrvatskih jezičnih dodira); Dora Kovač i Rahela – Marija Puljević iz Križevaca govorit će na temu Templari na području Glogovnice; Tajana Pleše iz Zagreba o Arheološkom kontekstu pavlinskih samostana kasnosrednjovjekovne Slavonije; Lucija Konfic iz Zagreba dat će Pregled istraživanja doprinosa pavlina hrvatskoj glazbenoj umjetnosti; Tomislav Bogdanović iz Križevaca izlagat će o Povijesti pavlina s osvrtom na njihovo djelovanje u Križevcima; Zdenko Balog iz Križevaca o Ikonografskom programu ciklusa fresaka u crkvi Svetoga Brcka na Kalniku; Ozren Blagec iz Križevaca izlagat će na temu Bela IV. i kalničko plemstvo; Domagoj Sremić iz Siska o Uzrocima izbijanja Prve posavske bune (1653.1659) i uloga Ivana Zakmardija u njezinu dokumentiranju.

UDVAR – Dan sela priređen je 4. rujna. Odlikovao ga je bogat kulturno-umjetnički program u kojem su nastupile mnogobrojne formacije i folklorni sastavi. Mjesna aerobik grupa (PACS-Aerobic) i škola za latinoameričke plesove oduševile su publiku. Ništa manje uspješni nisu bili članovi KUD-a „Ladislav Matušek“ iz Kujinje koji je izveo splet pjesama i plesove. Športski programi održani su u prijepodnevnim satima, okupljene je zabavljao Duo Kovács. Klub umirovljenika pobrinuo se za perkelt i gulaš čekajući goste. S početkom u 20 sati nazočne je zabavljao Guszti Bódi i Feketeszemek, potom je priređen vatromet, a bal do jutra održan je uz Orkestar Juice.

Na otvaranju 38. Dana mladine u Čajti

Trodnevna manifestacija u znaku 10. obljetnice seoskih tablic

Čajtanski tamburaši su muzički oblikovali program

Seoski načelnik Belo Rešetar je naglasio da njegova Čajta jur treći put priređuje Dan mladine

Pokidob su se predstavnici gradišćanskih društava iz Ugarske na sastanku našli s proširenim Koordinacijskim odborom 10. septembra, u petak, u okviru Dana mladine u Čajti, svi su bili pozvani na otvaranje ove trodnevne manifestacije u općinski stan. U nabitom punoj dvorani mjesni tamburaši su najprlje izvrsnom glazbom zakurili gostom, a peljač čajtanske mladine Bernad Balašković je pozdravio sve nazočne, naravno, po hrvatski. Da je Čajta svenek bila na dobrom glasu i u Petrovom Selu, na to sam se spomenula dokle je potekao kulturni program i dokle je govorio Belo Rešetar, načelnik ovoga sela, ki je dugoljetni plesač bio u društvu Stalnost, pak smo ga mnogo puta vidili i u našem selu ki privatno, ki službeno. Prilikom svečanoga govora naglasio je da je njegova općina treći put dostala mogućnost organiziranja „Dana mladine“, i to prvi put 1974. ljeta još pod koordiniranjem Tibora Jugovića. Kako onda, vjerojatno i ovput će ova priredba mladih Gradišćancev u Austriji „dati čuda

impulsa za naše selo i za sva naša društva“. Predstavljajući kulturnu djelatnost je još rekao da u domu svaki dan vježba kakovo društvo i gizdav je na to da se hrvatski jezik dobro drži u ovom selu. Uz regionalnoga i lokalnoga austrijskoga političara je pri otvaranju 38. Dana mladine rič dobio i Joško Vlašić, dosadašnji zastupnik zelenih u Gradišćanskom zemaljskom saboru, ki je pred desetimi ljeti oštro kritizirao austrijske vlasti, a i odano se je borio za dvojezične seoske table. Ta okrugli jubilej spominka vridnoga akta je komentirao s tim da „*ništ nismo dostali ča nismo izvojevali. A ov boj bit će sve teži, u najnovije u borbi za jezik“.* U svoji riči batrilo i bistvao je mladinu da svisno vanstane polag hrvatske tradicije i jezika. Nova predsjednica Hrvatskoga akademskoga kluba Julija Klemen pak je istaknula da „skupa smo jači“ i da postavljenje dvojezičnih tablic ne smi biti zadnji akt u manjinskom političkom žitku. S tim je otvorila glamurozni vikend u Čajti, u kom su se prvi dan za-

Parlamentarni zastupnik Joško Vlašić je bio jedan od najjačih borceva na političkoj sceni za postavljanje dvojezičnih tablic

U nabitom punoj dvorani je otvorena najznačajnija manifestacija gradišćanske mladine u Austriji

bavljala pri igri školska dica, a na večernjem koncertu su se predstavili Pannonix, Belfast Food, Ritam Cafe i Stara škola. Drugi dan s rally ganjkov i diskusijom na temu „10 ljet seoske tablice a ča dalje“ su Hakovci pozvali različne nadležne i zainteresirane diskutante, a u djelaonici za tancanje su se učili gradišćanski i hrvatski tanci. Vrhunac ove manifestacije svakako je značio nepozabljivi nastup hrvatskoga pjevača Gibonnija ter svirke koljnofskih Štrabancev i Kacavide. Za nedilju je ostala maša pod vedrim nebom i folklorno otpodne. 38. Dani mladine su zatvoreni pozitivnim obračunom i, kako se čuje, zadovoljavajući je bio i broj posjetiteljev.

Mohački srednjoškolci u Zadru

Marija Prakatur, nastavnica u Srednjoj stručnoj školi «Miklós Radnóti» u Mohaču, kao i svake godine, sa svojim učenicima odlazi u Zadar na stručno putovanje. Mohački učenici u pratnji svojih nastavnika ove godine u Zadru su boravili od 24. do 29. kolovoza. Putovanje sufinanciraju sami učenici i škola.

«Niz godina već putujemo u jezični tabor, i tamo učimo tri jezika, jer naša djeca uče njemački, engleski i, naravno, hrvatski. Prije podne imamo nastavu kao u školi, a poslije podne je odlazak na plažu, ljetovanje na moru» – reče uz ostalo nastavnica Marija Prakatur. Kako dodaje, bit će smješteni u srednjoškolskom domu budući da već godina imaju dobre veze s tom ustanovom i s ravnateljem Milom Ivkovićem, koji ih prima svake godine. Tamo su im osigurani svi uvjeti za rad, smještaj, hrana i učionice za nastavu. Od nastavnice hrvatskoga jezika doznajemo kako je to već svojevrsna tradicija da svi učenici, koji će biti maturanti, to znači učenici 12 razreda, prvoga tjedna nastave idu u jezični tabor učiti jedan strani jezik, onaj iz kojega će polagati maturski ispit. Ove će godine imati 15–16 učenika koji će maturirati iz hrvatskoga jezika. Nekada ih je bilo i više, ali u posljednje vrijeme učenici radije biraju njemački ili engleski jezik. Sada već nije obvezatno učenje hrvatskoga jezika, on je

samo izborni predmet. Nažalost, hrvatski se uči u nultom ili poslije nastave, u sedmom ili osmom satu. Hrvatski se podučava tri sata tjedno kao strani jezik. Ove je godine bilo petero učenika koji su maturu iz hrvatskog jezika polagali u Pečuhu na višem stupnju, a osmero njih na srednjem stupnju kod svoje nastavnice u Mohaču.

Marija Prakatur hrvatski predaje i u Gimnaziji «Károly Kisfaludy», ali kako nam reče, ove godine tamo nije imala maturanata, međutim bilo je učenika koji su polagali jezične ispite na nižem, srednjem i višem stupnju.

Upitali smo je zbog čega je rad u taboru važan, na koji način se radi.

«Jako volim taj rad jer to je nastava uživo. Jezik se može učiti iz udžbenika, na satu u školi, ali jezik koji se uči uživo s ljudima koji ne govore mađarski, samo hrvatski, od tog bolje učenje ne postoji. Imamo svaki dan šest sati, dva sata gramatike, dva sata govornih vježbi, to su razne situacije ili razgovor na određenu temu, a dva sata su pismene vježbe kada se pišu pisma, sastavci i drugo. Učenike najviše privlači more, a Zadar je prelijep grad, star grad, večernji život jako ih privlači. Svake se godine opraštamo od Zadra sa «Doći ćemo ponovno» – ističe Marija Prakatur.

Kako doznajemo, prije je bilo mnogo djece iz okolnih hrvatskih sela, iz Santova, Gare, Martinaca, a sad imaju više djece iz Mohača, ili iz obližnjih naselja, među njima i djece hrvatskoga podrijetla, a ima i Mađara koji žele naučiti hrvatski jezik.

-sb-

KANIŽA – Zasedala je Hrvatska manjinska samouprava Zalske županije i donijela odluku da će županijska organizacija svoje stipendiste (16 srednjoškolaca) potpomagati sa po 20 tisuća forinti. Na istoj je sjednici dogovoreno da će županijska samouprava predati natječaj za europske fondove za prekograničnu suradnju Mađarska–Slovenija. Nositelj projekta bila bi organizacija Zalske županije, a partner Hrvatsko kulturno društvo Lendava iz Slovenije. U okviru projekta ostvarili bi se jezični tečajevi, učenje narodnih plesova, sviranje tamburice, susreti zborova i tabori.

BAČINO – Hrvatska manjinska samouprava sela Bačina i mjesna osnovna škola, u petak, 15. listopada, organizira već tradicionalni Županijski susret hrvatskih učenika. U okviru Susreta održat će se natjecanje iz hrvatskoga jezika na temu «Jesen». Posebno će se natjecati učenici nižih i viših razreda u petočlanim skupinama, a u prvom redu očekuju se učenici od 2. do 8. razreda. Poziv je upućen svim školama u Bačkoj u kojima se hrvatski podučava u obliku dvojezične i predmetne nastave. Učenici sa sobom trebaju donijeti pomicu, bojice, ljepilo i škare. Svečano otvorenje bit će u 9.45 sati, nakon čega slijedi natjecanje po skupinama u dva dijela između kojih će biti kraća stanika. Nakon objeda svečano će se proglasiti rezultati, a Susret završava druženjem, nogometnim susretima i plesačnicom.

ZAGREB – Učenici 11. i 7. razreda pečuške Hrvatske škole Miroslava Krleže od 11. do 15. listopada borave u stručnom posjetu gradu Zagrebu, kod prijateljskih obrazovnih ustanova svoje škole: Osnovne škole Miroslava Krleže na Kaptolu i Četrte gimnazije u Novom Zagrebu. Suradnja je to i dio godišnje razmjene učenika koja se uspješno ostvaruje već niz godina. Smješteni će biti kod obitelji učenika, a pohađat će nastavne sate te se upoznavati s kulturno-povijesnim znamenitostima glavnoga grada Hrvatske, a bit će i gledatelji prijateljske nogometne utakmice Hrvatska Norveška koja će se igrati na Dinamovu stadionu u Maksimiru. Gimnazijalcima će biti organiziran i jednodnevni izlet na Hrvatsko primorje.

Jaki i hrabri kao Nikola Zrinski

Osnovnoobrazovno središte „Nikola Zrinski” u Keresturu lani je pokrenulo Spomen-trčanje u čast Nikole Zrinskog sa sloganom „U zdravom tijelu zdrav duh”. Ove je godine trčao 61 učenik, svatko šezdesetak kilometara, tako ukupno su pretrčali 3600 km.

Poticateljica trčanja bila je učiteljica dr. Erika Rac, koja je osim svoje struke, hrvatskoga jezika i matematike, završila i tjelesni odgoj, no unatoč tomu što ne predaje tjelesni, vrlo voli šport, a još više trčanje. Ona redovito trči, a budući da je trčanje zdravo, jača imunitet, mišiće, zglobove, izvanredan je način održavanja tijela, očuvanja psihofizičke vitalnosti i zdravlja, smatrala je veoma vrijednim da i djeca pronalaze sve te pozitivne učinke trčanja. Učiteljica smatra, ako se tko u mladenačkoj dobi navikne na neke tjelesne aktivnosti, više će ih zadržati i u odrasloj dobi. Trčanje su započeli početkom školske godine i trebalo je trčati šest puta na različite udaljenosti prema Novom Zrinu. Prvi i drugi put se trčalo do šumarske kuće, (oko 3,8 km), treći i četvrti put do «ipsilonskog» križanja (oko 5 km), a peti i šesti put do samoga Novoga Zrina, to je 7,8 km. Sudjelovali su učenici od 2. do 8. razreda, njih 61, a svaku rutu izdržalo je 38 učenika, svatko od njih dobio je zlatnu medalju. Neke su učiteljice pomogle oko praćenja ekipa. Župnik i nekoliko roditelja također su trčali. Nije to «mačji kašalj», rekli bismo, više od 30 km u jednom smjeru, a trebalo je doći i nazad. Natjecanje se odvijalo samo do cilja, nazad se moglo i pješaćiti ako se tko jako umorio. Učiteljica želi da broj djece naraste, da barem polovica učenika mjesne škole prihvati trčanje. Prema njezinu mišljenju, djeca koja su trčala, fizički su izdržljivija, a među njima ima mnogo vještih trkača.

Na Danu Nikole Zrinskog najspretniji su nagrađeni. Najbolje vrijeme trčao je Bence Kővágó, učenik 8. razreda, drugo mjesto je postigao Šandor Silvester, učenik 8. razreda, a treće mjesto Matej Bogatin, učenik 5. razreda. Najbrža djevojka bila je Olivija Tulezi. Na molbu djece trčanje se nastavlja, četrdeset učenika svaki petak, s početkom u 14 sati kreće od školske zgrade do mjesta Novoga Zrina. Tko ima volju, slobodno se može pridružiti.

Bence Kővágó, najbolji trkač keresturske škole. On mora biti najbolji jer je među Zrinskim kadetima

Selo s dvije ulice

Dan sela i Hrvatski dan u Dombolu

Naselje Dombol (*Kastélydombó*) bilježi se od ranoga srednjeg vijeka. Od 1720. godine u selu je bila škola; ukinuta je 1950-ih godina, otada djeca idu u daranjsku školu. Tu je bilo i imanje grofova Erdödy, poznato diljem Mađarske po uzgoju vrsnih konja i bogatom fondu jelena u obližnjim šumama. Ponosi se i stogodišnjim hrastovima. Stanovništvo se tradicionalno bavilo uzgojem životinja. Dombol je danas selce s tristotinjak stanovnika, na putu između Barče i Sigeta, selo s dvije ulice: Fő i Zádori. Tu je i lijep star dvorac koji je sagradila obitelj Ivanković, u kojem se sada nalazi socijalni dom, radno mjesto mnoštva Dombolaca.

U organizaciji Mjesne i Hrvatske samouprave, Hrvatske samouprave Šomodske županije, Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine, Zajednice podravskih Hrvata, Saveza Hrvata u Mađarskoj, Hrvatske samouprave grada Kapošvara, u Dombolu je 4. rujna priredeno tradicionalni Dan sela i Hrvatski dan.

Već od ranih jutarnjih sati namještali su se šatori i spremala vatra za natjecanje u kuhanju kojem je sudjelovalo šesnaest družina. Na hrvatskom ili VIP-paviljonu izvješena nam se smiješila velika hrvatska zastava dok su se nogometne momčadi iz podravskih sela ogleдалe u malom nogometu u borbi za „Dombó Kup”. Dan su posjetili i generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov te zamjenik predsjednika HDS-a Đuso Dudaš.

Svi oni koji su željeli provjeriti osnovne zdravstvene podatke mogli su to učiniti uz liječnički nadzor u takozvanom „Sigetu zdravlja”. Naše stare znanice Dombolkinje, vješte kuharice, još od ranih jutarnjih sati počele su peći neponovljive „langoše”, dok su Hrvati, majstori mesa s ražnja, okretali po jedno janje i prase. Dan su svečano otvorili dombolski načelnik Zsolt Kirazo, zamjenik predsjednika HDS-a Đuso Dudaš, generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov i predsjednica tamošnje Hrvatske samouprave Ruža Sebešćen. Naj-

mlađi su se mogli do mile volje naigrati u za njih napravljenom trambulinu i mnogobrojnim programima. Poslijepodne je prošlo u znaku kulturnog programa u kojem su sudjelovali: Formacija Clap Dance, Udruga umirovljenika, Zbor KUD-a Duga iz Kapošvara... Najljepše je bilo u svemu druženje pripadnika male, ali složne hrvatske zajednice.

Branka Pavić Blažetin

Najčišće zlato na svijetu

U organizaciji serdahelske školske knjižnice, 7. kolovoza u mjesnoj osnovnoj školi održano je predavanje o ispiranju zlata na Muri, odnosno o pučkim molitvicama toga mjesta. Ispiranje zlata predstavili su: profesor Aleksej Milinović iz Preloga i Stjepan Horvat, mještananin, umirovljeni carinik, a o vrijednostima pučkih molitvica govorio je umirovljeni prof. Đuro Franković.

Predavači (slijeva) Stjepan Horvat, Đuro Franković, Aleksej Milinović

Erika Balažin Meggyesi, voditeljica knjižnice, povezala se s profesorom Frankovićem iz Pečuha, koji je pomogao oko predavanja s tematikama koje se vežu uz mjesto Serdahel.

Predavanje o ispiranju zlata

O ispiranju zlata pisao je i profesor Đuro Franković u Narodnom kalendaru 1982. g., pod naslovom „Zlatni Zalci”. Boraveći pret hodno u selu 1968. g. i sakupljajući etnološko bogatstvo toga mjesta, imao je priliku sresti se i s ispiračem zlata Blažem Fabićem koji je mnogo pričao o teškom poslu ispirača, te kako su mu zlato opljačkali Bugari poslije rata, a i o bolestima zglobova. Film o ispiranju zlata na Muri, već pomoću muzejskog pribora za ispiranje zlata, snimljen je 1979. g. Konkretnije o ispiranju zlata govorio je Stjepan Horvat, po struci nastavnik i velik ljubitelj starih zanata. On je marljivo tražio izvore o ispiranju zlata na Muri. Od njega su slušatelji saznali da su se već i Rimljani bavili ispiranjem zlata i znalo se da se to više isplati nego ga tražiti u rudniku, jer dio čišćenja obavlja voda. Istražujući, naišao je na ispirače zlata u Serdahelu i Mlinarcima na Muri, a na Dravi kod Izvara i Bojeva. G. Horvat predstavio je razne alate ispiranja zlata, pokazao na koji se način to radilo. Govorio je i o tome koliko se zlata moglo naći prilikom ispiranja. Ako je prilikom ispiranja na lopati bilo pedeset zrnaca, onda se već isplatilo prati. O količini koliko se ispiralo na tome mjestu, svjedoče podaci bana u Kaniži od sredine i kraja 19. stoljeća. Prema njemu, vrijedno je čuvati običaje svoga kraja, što može biti i polazište razvoja seoskog turizma.

Profesor Milinović iz Preloga bavi se proučavanjem povijesti srednjega vijeka, od 16. do 18. stoljeća, a istraživao je i gospo-

darski razvoj Međimurja, u okviru toga se susreo i sa zlatarstvom. Na zamolbu načelnika Donjeg Vidovca pripremio je predavanje na Dane ispiranja zlata u Vidovcu, u kojem se pozabavio i zemljopisnim okolnostima nastajanja te plemenite kovine. O tome i drugim zanimljivostima mogli su čuti i Serdahelci. Velika je sličnost nastajanja zlata između rijeka Mure i Drave, razlika je u tome što Mura raspoložuje s dvostruko manje vodene mase, manji joj je pad, zlato koje se nađe u njima jednake je čistoće, najčišće je na svijetu. Mura i Drava podjednako su snažne da mogu otkinuti komad zemlje, sprud, a nanese pijsak daje mogućnost za ispiranje zlata, pad terena je velik, oni izvire s visokih planina i ulaze u Panoniju, ali se ne ponašaju kao nizinske rijeke jer su brze, a brzo i peru.

Teorija podrijetla zlata stvar je geologije. Objе teorije koje se spominju da rijeke donesu zlato ili da se to nalazi u zemlji u blizini rijeka, prihvatljive su jer rijeke ispiru minerale u planinama pa se to taloži, posrijedi su tijekovi koji se odvijaju tisućama godina. Ono što je jedinstveno u zlatu rijeke Mure i Drave jest to da je najčišće na svijetu.

Na predavanju su bili i potomci Blaža Fabića, no oni se već ne sjećaju njegova ispiranja zlata.

Najčišće zlato na svijetu iz Mure i Drave

Pisani dokumenti govore da se zlato na području Međimurja ispiralo još za vrijeme grofova Zrinskih, koji su Međimurje dobili 1546. g. Carica Marija Terezija 1776. g. potpisala je povelju kojom je dala koncesiju Donjovidovčanima: „Ispirači zlata iz Donjeg Vidovca imaju pravo ispirati zlato na Dravi, Savi i Muri. Za ispiranje zlata mogu se

nesmetano koristiti obalom rijeke u širini od tri metra.“ Najpogodnije vrijeme za taj posao jest poslije visokih vodostaja, a najpovoljnija mjesta za uzimanje materijala jesu riječni sprudovi i unutrašnje strane meandara. Isprani zlatonosni talozi crvene su boje zbog velike koncentracije granita. Talog se prvo testira u smislu njegove ekonomičnosti. Za tu svrhu služi drvena lopata «gledanjka», po rubu okovana limom. Njome se zagradi šljunak i uroni u laganu riječnu struju. Voda ispere valutice i pijesak, a u naborima drveta ostaju samo sitne čestice teške frakcije. U njoj je sada vrlo lako opažati liske zlata, kojih ako ima 25 i više, područje se smatra gospodarski zanimljivim. Eksploatacija se izvodi koso postavljenom drvenom daskom kojoj je gornja površina grubo narezana i vrlo hrapava. Daska se postavi u vodu neposredno uz obalu, te se na nju nabacuje šljunak uz istodobno zalijevanje vodom. Krupne valutice šljunka zajedno s pijeskom kotrljaju se niz dasku, a na hrapavoj površini zaostaje samo mineralna frakcija veće specifične težine. Za postupak izdvajanja zlata od ostalih minerala (amalgamiranje) potrebno je dobiti crni šlih, tj. asocijaciju pretežno rudnih minerala. Kada se na dasci sakupi dosta teškog taloga, daska se zakrene i brezovom metlicom uz dolijevanje vode talog istrese se na vrbovu blago udubljenu dasku. Pomoću nje u slaboj vodenoj struji ispirač vještijim pokretima odstranjuje zaostale svijetle (lakše) minerale. Na kraju na dasci ostaje samo crni talog na kojem se sada jasno razabiru zrnca zlata i time je tjejk ispiranja završen. Čistoća je zlata iz Mure i Drave 930-960/1000, iskazivanja čistoće zlata je u promilima (tisućinkama) mase zlata (čisto zlato je 1000).

Pučke molitvice

Profesor Đuro Franković, osim važnosti tradicije ispiranja zlata, privukao je pozornost i na jedinstvene duhovne vrijednosti toga mjesta, a to su sačuvane pučke molitvice koje je on sakupljao prilikom boravka u regiji i na koje nije naišao u drugim hrvatskim regijama. Pučke molitvice su molitve koje su se molile u kućama, koje su se stoljećima njegovale unatoč tomu što nisu ušle u crkvene liturgije. Profesor je govorio o sadržaju molitvica, uspoređivao ih je s mađarskima, o opisima raja koji se javljaju u različitim bojama. Pročitao ih je i skrenuo pažnju na mogućnost njihova istraživanja kako bi se saznalo njihovo podrijetlo, na koji način se to očuvalo. To je ona duhovna ostavština što je značajna za Hrvate, koja se stoljećima njegovala, prakticirala u užem krugu.

Schmitt u Zagrebu na Josipovićev poziv

Na poziv predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića, predsjednik Republike Mađarske Pál Schmitt boravio je u službenom posjetu Republici Hrvatskoj 1. i 2. listopada ove godine. Prvog dana službenog posjeta mađarski predsjednik razgovarao je s hrvatskim predsjednikom, a primili su ga i predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić i predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor. Mađarski predsjednik Schmitt također je posjetio Odsjek za hungarologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a u večernjim satima pribivao će zajedno sa svojim domaćinom predsjednikom Josipovićem svečanom koncertu u prigodi obilježavanja 40. obljetnice Varaždinskih baroknih večeri u varaždinskoj katedrali. Drugog dana svoga službenog posjeta Hrvatskoj mađarski predsjednik susreo se s predstavnicima mađarske nacionalne manjine u Hrvatskoj i položio vijenac na spomen-obilježje Józsefu Antallu, mađarskom premijeru izabranom na prvim demokratskim izborima u Mađarskoj 1990. godine, u Ulici Józsefa Antalla u Zagrebu. Cijela Europa s velikom nadom očekuje ulazak Hrvatske u EU, koji će biti primjer za regiju i ispuniti nadom sve susjede, a Mađarska vjeruje da bi se pregovori Hrvatske s EU-om formalno mogli završiti tijekom njezina predsjedanja Unijom, izjavio je u Zagrebu mađarski predsjednik Pál Schmitt. Zahvalivši Schmittu na potpori koju Mađarska pruža hrvatskim nastojanjima za ulazak u EU i nazvavši ga „velikim prijateljem Hrvatske”, predsjednik Josipović izjavio je da Hrvatska i Mađarska „imaju najbolje međususjedske odnose”. Kazao je da je svjestan da Hrvatska mora ispuniti one uvjete koji se od nje očekuju za ulazak u članstvo Unije, a to su reforme pravosuđa, javne uprave, borba protiv korupcije, suradnja s međunarodnim pravosuđem, ali i strukturalne reforme u gospodarstvu. Međutim izrazio je uvjerenost da će Hrvatska na vrijeme zatvoriti sva poglavlja. Predsjednik Josipović reče da je zadivljen ambicioznošću planova Mađarske za predstojeće predsjedanje EU-om te da je u njima našao i brojne teme „od vitalnog interesa za Hrvatsku”. Dvojica predsjednika također su razgovarala o nacionalnim manjinama, kulturnoj raznolikosti, regionalnoj suradnji te o razvoju.

Kemljanci na Pagu

Prošlo ljeto su člani jačkarnoga zbora Mali Dunaj i KUD-a Konoplje ter zastupnici mjesne Hrvatske manjinske samouprave rekli da ćeju i kljetu otputovati na Pag. Va augustuši, kad je vrime bilo prekrasno, pet dana smo proveli u Vlačićima.

Ovo ljeto su došli s nami iz Bizonje ter Staroga Grada bivši Kemljanci. Svaki dan smo imali program do objeda. Zatim je svaki po svojoj volji proveo otpodne. Je do se je kupao va morju, a drugi su se šetali po naselju, kade jur poznamo nekoliko stanovnikov. Prvi dan je prošao s putovanjem. Po vičeri smo pogledali morje. Nekolikimi su se i kupali. Drugi dan za ručenjem smo otputovali u Zadar. Onde smo posluhnuti mužiku morja, pogledali katedralu. Gdo još nije bio jako trudan, ta je prošao i va turam. Dok smo nje čekali, smo si kupili suvenire. Treti dan je bio put dužičak, peljao nas je u Nacionalni park Krka. Na brodu smo se vozili i uživali u prelipoj prirodi, ka je jako slična Plitvičkim jezeram, tote smo lani hodili. Naši ljudi su rekli da bi bilo grih ovo lipotu izostaviti iz programa. Četvrti dan smo imali izlet u Pag. Upoznali smo znamenitosti grada i čudili se šivanju čipkov. Kupili smo nekoliko suvenirov domom svojoj dicit, unukam.

Svaki večer smo si jačili naše lipe gradišćanske pjesme, i po tom se vidi kako se naša društva držu skupa. Gdo je bio doma bolestan, ta se je onde uzdravio. Hrana je bila dobra, i mnogo smo mogli jesti. Još smo onde bili kad smo se dogovorili da i drugo ljeto ćemo doći va maji. Kad smo putovali domom, smo se počinuli u Zagrebu. Onde sam čuda govorila o povijesti grada. Pogledali

smo katedralu, šetali se na Trgu bana Jelačića. Zadnja štacija nam je bila Marija Bistrica. U crikvi smo molili i zajačili najlipšu pjesmu „Črna Madona”.

Svakomu članu Hrvatskoga kluba smo donesli svete vode od Blažene Divice Marije. Dužičak je bio put do doma, ali je točno polnoć bila kad smo dospili u naše selo, trudni, ali s doživljaji puni, ke ćemo još dugo spominjati.

Marija Nović-Štipković